

Sygn. akt I Ca 83/14

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy w Elblągu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Arkadiusz Kuta

Sędziowie: SO Dorota Twardowska

SO Aleksandra Ratkowska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Danuta Gołębiowska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2014 r. w Elblągu

na rozprawie

sprawy z wniosku B. B. (1)

z udziałem P. B., Z. B., L. B.

M. B. i J. B.

o dział spadku

na skutek apelacji uczestnika Z. B.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Elblągu

z dnia 6 listopada 2013 r. sygn. akt I Ns 123/12

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 3 (trzecim) i zasądzić dodatkowo od uczestniczki J. B. na rzecz uczestnika Z. B. kwotę 16.199,82 zł (szesnaście tysięcy sto dziewięćdziesiąt dziewięć złotych osiemdziesiąt dwa grosze) płatną do dnia 31 maja 2014r. z ustawowymi odsetkami na wypadek uchybienia terminowi płatności oraz oddalić apelację w pozostałym zakresie.

Sygn. akt I Ca 83/14

UZASADNIENIE

B. B. (1) wniosła o dokonanie działu spadku po R. B.. Wskazała, że w skład spadku wchodzi ograniczone prawo rzeczowe w postaci spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ul. (...) i wniosła o przyznanie jej tego prawa.

Uczestniczka J. B. w odpowiedzi wniosek przyznała, że w skład spadku wchodzi ograniczone prawo rzeczowe w postaci własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ul. (...) i żądała przyznania tego prawa na jej rzecz oraz wniosła o rozliczenie nakładów poczynionych na ten lokal i rozliczenie długów spadkowych..

Uczestnicy M. B. i P. B. domagali się spłaty swoich udziałów w spadku.

Uczestnik L. B. oświadczył, że domaga się spłaty swojego udziału od wnioskodawczynie, a w sytuacji, gdyby lokal miał przyspaść uczestniczce J. B. nie domagał się od uczestniczki żadnej spłaty.

Uczestnik Z. B. poparł wniosek, a odnośnie ewentualnej spłaty swego udziału w spadku wskazywał różne rozwiązania w zależności od tego, jakie orzeczenie zostanie w sprawie wydane.

Sąd Rejonowy w Elblągu postanowieniem z dnia 6 listopada 2013r. ustalił, że w skład spadku po R. B. wchodzi ograniczone prawo rzeczowe w postaci własnościowego spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ul.(...), dla którego Sąd Rejonowy w Elblągu prowadzi księgę wieczystą nr (...) o wartości 87.900 zł oraz kwota 24.000 zł z tytułu sprzedaży należącego do spadkodawcy samochodu osobowego V. (...) rok produkcji 2007, nr rej. (...) – wszystko o łącznej wartości 111.900 zł i majątek ten przyznał uczestniczce J. B.. Sąd Rejonowy zasądził od uczestniczki J. B. na rzecz wnioskodawczynie B. B. (1) oraz uczestników P. B. i M. B. kwoty po 16.199,82 zł tytułem spłaty ich udziałów w spadku, płatne do 31 marca 2014r. z ustawowymi odsetkami na wypadek uchybienia terminowi płatności, oddalił wnioski w pozostałej części, zniósł koszty postępowania między uczestnikami i nakazał ściągnąć od wnioskodawczynie i uczestniczki J. B. kwoty po 650,30 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Orzeczenie zapadło na podstawie następujących ustaleń, wniosków i przepisów prawa:

W skład spadku po R. B. zmarłym 9 czerwca 2011r. wchodziło spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy w (...) prowadzi księgę wieczystą (...) o wartości 87.900 zł, a także środki pieniężne pochodzące ze sprzedaży samochodu osobowego marki V. (...) rok produkcji 2007, nr rej. (...) nr nadwozia (...) w kwocie 24.000 zł wszystko o łącznej wartości 111.900 złotych.

W dniu 06 czerwca 2011 roku R. B. zawarł związek małżeński z J. B.; małżonkowie nie zawierali umów małżeńskich majątkowych. Poprzednie małżeństwo spadkodawcy z D. B. rozwiązane zostało przez rozwód, a małżonkowie dokonali podziału majątku wspólnego. Z małżeństwa z D. B. R. B. posiadał pięcioro dzieci córkę B. oraz synów P., M., L. i Z.. Do 2006 roku na córkę B. B. (1) płacił alimenty w kwotach po 250 zł miesięcznie.

Postanowieniem z dnia 14 grudnia 2011r. w sprawie o sygn. akt I Ns (...) Sąd Rejonowy w (...) stwierdził, że spadek po R. B. nabyli na podstawie ustawy żona J. B. w 5/20 części oraz dzieci B. B. (1), Z. B., P. B., L. B., M. B. każde z nich po 3/20 części spadku.

R. B. pozostawał z J. B. w nieformalnym związku przez okres około 20 lat i w tym okresie spadkodawca nabył własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ul. (...). Na zakup lokalu spadkodawca wspólnie z uczestniczką J. B. zaciągnęli kredyt hipoteczny (...) umowa nr (...) w Banku (...) Spółce Akcyjnej I Oddziale w E.. Kredyt ten spłacany był przez zmarłego. Lokal kupiony został w celu dożycia w nim wspólnej starości, opłaty za lokal ponoszone były przez J. B. i R. B. wspólnie, wspólnie przeprowadzali niezbędne remonty mieszkania, razem urządzali mieszkanie.

R. B. hodował pszczoły i posiadał pasiekę, której przed śmiercią wyzbył się z uwagi na zły stan zdrowia. złym stanie. Wnioskodawczynie na rozprawie w dniu 23 października 2013 roku wniosła o pominięcie pasieki jako składnika majątku spadkowego, mimo, że pierwotnie wskazała ją jako składnik majątku spadkowego, a uczestniczka J. B. poparła to stanowisko.

R. B. był właścicielem samochodu osobowego marki V. (...) rok produkcji 2007 nr nadwozia (...) nr rej. (...), który sprzedał w dniu 6 czerwca 2011 roku P. D. za kwotę 24.000 zł. Zgodnie z prośbą zmarłego pieniądze za samochód przekazane zostały J. B..

Wszystkie koszty pogrzebu, w tym położenia nagrobka pokryła uczestniczka J. B.. Łącznie koszty te wyniosły 11.901,16 zł, przy czym kwota 8000 zł pochodziła z wypłaconych kwot zasiłku i ubezpieczenia.

B. B. (1) utrzymuje się z wynagrodzenia w kwocie 1400 zł i ma na utrzymaniu dziecko, mieszka u swojej matki. Wnioskodawczyni posiada zdolność kredytową wspólnie z bratem P. B., nie posiada żadnych oszczędności.

M. B. utrzymuje się z renty, ma zaspokojone potrzeby mieszkaniowe.

Z. B. jest bezrobotny, otrzymuje zasiłek w wysokości 780 zł, posiada zaspokojone potrzeby mieszkaniowe.

L. B. pracuje, posiada dochód około 1500 zł miesięcznie.

Uczestniczka J. B. utrzymuje się z renty w kwocie 1368 zł netto, posiada zdolność kredytową pozwalającą jej na spłatę wnioskodawczyni i uczestników. Sporny lokal kupiony został, by wspólnie ze zmarłym dożyć w nim spokojnej starości, była współkredytobiorcą kredytu uzyskanego na zakup lokalu, ponosiła koszty jego utrzymania, nie posiada innego lokalu.

Wartość wchodzącego w skład spadku spółdzielczego prawa do lokalu ustalono w oparciu o opinię biegłego E. K.. W pisemnej opinii uzupełniającej biegły ustalił ostateczną wartość prawa na kwotę 87.000 zł z uwzględnieniem tendencji rynkowych w oparciu o własną wiedzę i doświadczenie.

W toku sądowego postępowania o dział spadku Sąd musi – jako przesłankę podziału – ustalić skład i wartość dzielonego majątku (art. 684 k.p.c.).

W przedmiotowej sprawie, w toku postępowania, uczestnicy zgodnie wskazywali, że w skład spadku po zmarłym R. B. wchodziło ograniczone prawo rzeczowe w postaci spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ul. (...) wartości 87.000 zł oraz środki pieniężne pochodzące ze sprzedaży samochodu osobowego marki V. (...) w kwocie 24.000 zł, co pozostawało bezsporne.

Podział spadku pomiędzy współspadkobierców może zostać dokonany w ten sposób, że poszczególne przedmioty zostaną podzielone fizycznie, przyznane poszczególnym spadkobiercom, przy czym ten podział ma pierwszeństwo w myśl przepisu art. 1035 k.c. w zw. z art. 211 k.c. Podział ten następuje stosownie do wielkości udziałów poszczególnych spadkobierców. Drugim sposobem podziału jest przyznanie pewnych przedmiotów spadkowych w całości jednemu lub kilku współspadkobiercom (art. 1035 k.c. w zw. z art. 212 § 2 k.c.). Zostają oni z reguły obciążeni obowiązkiem dokonania spłaty na rzecz pozostałych. Trzecim sposobem jest tzw. podział cywilny. Dopuszcza się również mieszany sposób podziału. Sąd jest co do zasady związany sposobem podziału podanym przez spadkobierców w zgodnym wniosku. W braku zgodnego wniosku uczestników postępowania sąd powinien dokonać działu z uwzględnieniem składu dzielonego spadku oraz interesów poszczególnych współspadkobierców; powinien dążyć w miarę możliwości do dokonania podziału fizycznego.

W niniejszej sprawie spór co do podziału istniał w zasadzie pomiędzy wnioskodawczynią i uczestniczką J. B., ponieważ każda z nich chciała otrzymać własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu; pozostali uczestnicy nie byli zainteresowani tym składnikiem majątku.

Wobec powyższego należało rozważyć kwestię przyznania tego składnika spadku z poszczególnych składników spadku jednemu z uczestników zgodnie z treścią przepisu art. 212 § 2 k.c. Dla rozstrzygnięcia w sprawie o dział spadku decydujące znaczenie mają okoliczności istniejące w chwili podziału tego majątku. Dlatego przy wyborze sposobu podziału majątku, który będzie najlepiej odpowiadał usprawiedliwionym interesom każdego ze spadkobierców konieczne jest rozważenie ich sytuacji osobistej, majątkowej i rodzinnej w chwili dokonywania podziału (podobnie w postanowieniu Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 1979 r., III CKN 137/79, OSNCP 1980, z. 2, poz. 33).

Zdaniem Sądu w niniejszej sprawie zasadnym było przyznanie spółdzielczego własnościowego prawem do lokalu mieszkalnego położonego w E. przy ul. (...) na rzecz uczestniczki J. B.. Przesłuchani w sprawie świadkowie zgodnie zeznawali, że lokal mieszkalny kupowany był przez zmarłego i uczestniczkę wspólnie, razem przeprowadzali oni remonty lokalu, dbali o jego wystrój, ponosili wspólnie koszty jego utrzymania, stworzyli w nim swój dom.

Uczestniczka uczestniczyła w wyborze mieszkania, które zostało kupione przez spadkodawcę, wspólnie mieli dożyć w nim spokojnej starości. Także fakt zawarcia związku małżeńskiego z uczestniczką na trzy dni przed śmiercią świadczy o realizowaniu zamiaru zabezpieczenia bytu uczestniczki, w tym mieszkania. Uczestniczka od śmierci spadkodawcy użytkuje przedmiotowy lokal, ponosi także koszty jego utrzymania, pozostali uczestnicy, w tym wnioskodawczyni nie wykazali żadnego zainteresowania utrzymaniem tego lokalu, poza tym posiadają zabezpieczone potrzeby mieszkaniowe. Nie było żadnych racjonalnych podstaw, aby uczestniczkę pozbawić prawa do tego lokalu, zważywszy, że jest w wieku, w którym rudno byłoby jej rozpoczynać wszystko od nowa. Zdaniem Sądu sytuacja materialna uczestniczki, w przeciwieństwie do sytuacji materialnej wnioskodawczyni, daje gwarancję spłaty udziałów pozostałych uczestników postępowania.

Biorą pod uwagę, że uczestniczka dysponuje środkami pieniężnymi uzyskanymi ze sprzedaży samochodu, z nich pokryła także częściowo koszty pochówku, zasadnym było przyznanie uczestniczce także tego składnika majątku spadkowego. Łącznie J. B. przyznano składniki majątku spadkowego o wartości 111.900 zł.

Uczestniczka w toku postępowania zgłosiła do rozliczenia nakłady oraz wydatki, jednakże nie wykazała jakie to były nakłady oraz jaka była ich wartość, poza wydatkami związanymi z pogrzebem zmarłego oraz postawieniem pomnika. J. B. poniosła łączne koszty pochówku spadkodawcy w wysokości 11901,16 zł. Do kwoty 8000 zł wydatki te pokryte zostały z zasiłku pogrzebowego oraz wypłaconego ubezpieczenia, zatem faktyczna wysokość wydatków uczestniczki 3901,16 zł. Zgodnie z orzecnictwem Sadu Najwyższego Dług spadkowy związany ze wzniesieniem nagrobka jako zobowiązanie pieniężne podlega rozliczeniu w postępowaniu działowym według nominalnej wysokości.

W toku postępowania uczestnicy P. B., M. B. domagali się spłaty swoich udziałów w spadku. Każdy z nich posiadał po 3/20 części, zatem wartość ich udziałów w spadku wynosiła po 16.785,00 zł.

Uwzględniając powyższe Sąd zasądził od uczestniczki J. B. rzecz kwoty wnioskodawczyni B. B. (1), P. B. i M. B. kwoty po 16.199, 82 zł tytułem spłaty ich udziałów w spadki, płatną jednorazowa w terminie do 31 marca 2014 r. (16.785 – 585,18 – kwota ta wynika z rozliczenia wydatków związanych z pokryciem kosztów pogrzebu 3901,16x3/20).

Ustalając termin płatności wskazanych powyżej kwot należnych od J. B., Sąd wziął pod uwagę jej sytuację majątkową, jak i zapewnienie, że do tego czasu pozyska ona niezbędne na ten cel środki z kredytu. możliwość kredytową.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 520 § 1 k.p.c. a o nieuiszczonych kosztach sądowych na podstawie art. 113 ustawy z dnia z dnia 28 lipca 2005 r. kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Uczestnik Z. B. wniósł apelację od tego postanowienia domagając się jego zmiany i przyznania mu spłaty od uczestniczki J. B. – kwoty 16.199,82 zł z terminem płatności na dzień 31.03.2014r. wraz z odsetkami ustawowymi w przypadku opóźnienia w płatności, ewentualnie uchylenia zaskarżonego postanowienia oraz obciążenia w całości kosztami postępowania uczestniczki J. B..

Skarżący podniósł, iż cały majątek, jaki został zgromadzony przez jego ojca przypadł uczestniczce J. B., przy czym bracia i siostra skarżącego otrzymali z tego tytułu spłatę, a on został tej spłaty pozbawiony. Podkreślił, iż nie zrzekł się przysługującej mu z tytułu działu spadku spłaty, a jedynie wskazywał, że nie będzie się jej domagał o ile majątek spadkowy przypadnie jego siostrze B. B. (1).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja uczestnika Z. B. w zasadniczej części zasługiwała na uwzględnienie, gdyż nie zachodziły w sprawie podstawy do pominięcia orzeczenia o należnej skarżącemu spłacie z tytułu przysługujących mu praw do spadku po zmarłym ojcu R. B..

Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego wE. z dnia 14 grudnia 2011r. w sprawie I Ns (...) spadek po R. B. nabyli na podstawie ustawy: żona J. B. w 5/20 części oraz dzieci B. B. (1), Z. B., P. B., L. B. i M. B. każde z nich po 3/20 części spadku.

Spadkobiercy nabywają spadek w chwili jego otwarcia i z tą chwilą powstaje pomiędzy nimi wspólność majątku spadkowego; zniesienie wspólności odbywa się poprzez dział spadku. Przepis art. 1035 kc stanowi, że do wspólności majątku spadkowego oraz do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, z zachowaniem postanowień art. 1036-1046 kc. Sąd Rejonowy zasady działu spadku przywołał w sposób prawidłowy i wyczerpująco oraz przekonująco uzasadnił rozstrzygnięcie polegające na przyznaniu majątku spadkowego jednemu ze spadkobierców, tj. uczestniczce J. B. stosownie do art. 212 §2 kc w zw. z art. 1035 kc. W obrębie przepisów postępowania zastosowanie znajdowały regulacje dotyczące zniesienia współwłasności, w szczególności art. 618§2 i 3 kpc na podstawie odesłania zawartego w art. 688 kpc.

Przepis art. 212§2 kc przewiduje w wypadku przyznania rzeczy wspólnej jednemu ze współwłaścicieli obowiązek zasądzenia na rzecz pozostałych spłat stanowiących równowartość ich udziałów. O dopłatach z tytułu wyrównania udziałów sąd orzeka z urzędu, chyba że współwłaściciel się ich zrzeknie. Negatywnego rozstrzygnięcia w przedmiocie dopłat nie zamieszcza się w sentencji postanowienia (uchwała SN z dnia 7

kwietnia 1970 r., III CZP 5/70, OSPiKA 1971, z. 9, poz. 168). Różnice wartości powinny być wyrównane przez dopłaty pieniężne (por. orzeczenie SN z dnia 16 maja 1950 r., C. 72/50, OSN 1951, nr 1, poz. 12; postanowienie SN z dnia 15 listopada 1968 r., III CRN 257/68, LEX nr 6415; uchwała SN z dnia 5 kwietnia 1971 r., III CZP 12/71, OSNC 1972, nr 1, poz. 2). Uważa się, że sąd powinien zaniechać orzekania o dopłatach, jeżeli uprawnieni współwłaściciele zrzekną się tych świadczeń. Takie zrzeczenie (w formie pisemnej bądź ustnej) należy traktować jako wniosek uczestnika wyrażający jego wolę co do sposobu dokonania podziału w tym zakresie.

W sprawie niniejszej nie było podstaw do przyjęcia, iż uczestnik Z. B. zrzekł się przysługującej mu spłaty udziału spadkowego, gdyż jego stanowisko w tym zakresie było uzależnione od tego, jakie rozstrzygnięcie zapadnie w sprawie i ściśle powiązane z uwzględnieniem wniosku B. B. (1).

Na rozprawie w dniu 25 kwietnia 2012r. (k.50) uczestnik oświadczył: „Zgadzam się z (tym) wnioskiem. Jednocześnie wnoszę o przyznanie mojego udziału w spadku wnioskodawczyni B. B. (1) bez obowiązku spłaty na moją rzecz”.

Na rozprawie w dniu 13 czerwca 2012r. (k.69) „popieram wniosek złożony przez wnioskodawczynię; nie domagam się spłaty od wnioskodawczyni”.

Na rozprawie w dniu 22 maja 2013r. (k.204v): „Nie domagam się spłaty swojego udziału w spadku po zmarłym R. B., uważam, że powinna dostać to siostra”.

W tym kontekście nietrafnie Sąd pierwszej instancji uznał, iż uczestnik ostatnią z cytowanych wypowiedzi zmodyfikował swoje stanowisko w przedmiocie ewentualnej spłaty, gdyż również w jej ramach było ono skorelowane z postulatem przyznania składników majątku spadkowego na rzecz B. B. (1).

Z tych przyczyn – wobec niekwestionowania wysokości należnej skarżącemu spłaty udziału spadkowego odpowiadającej prawidłowo obliczonym spłatom zasądzonym na rzecz współuczestników – apelację w zasadniczej części należało uwzględnić i orzec jak postanowieniu in principio na podstawie art. 386 par. 1 kpc w zw. z art. 13 par. 2 kpc. Oddalenie apelacji na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 par. 2 kpc dotyczyło jedynie terminu zasądzenia odsetek z uwagi na upływ terminu 31 marca 2014r., od którego żądano zasądzenia odsetek na wypadek uchybienia terminowi płatności spłaty.